

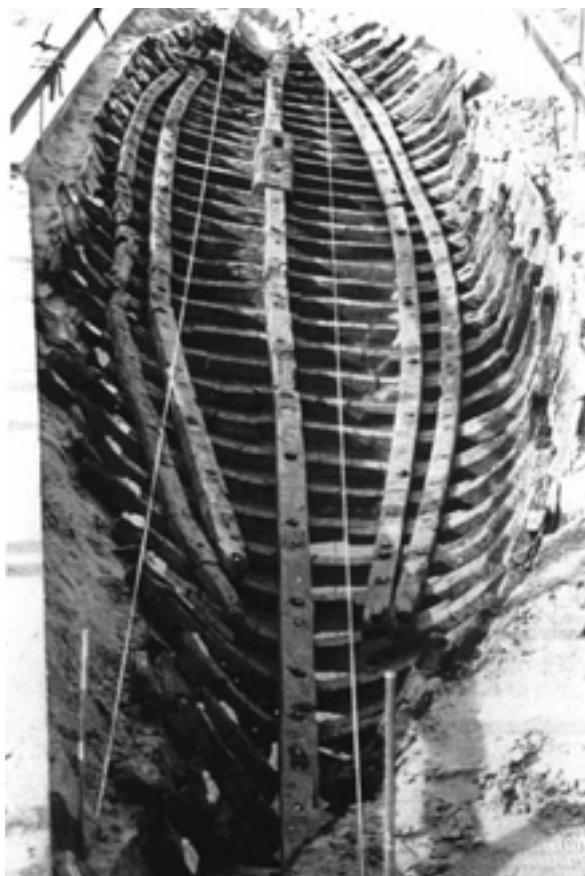
La musealització de les restes de l'embarcació del segle XIV «Sorres X» de Castelldefels

Roger Marcet

Amb motiu de la celebració de les Olimpíades a Barcelona l'any 1992, es va haver d'adequar, l'any 1990, una part del delta del Llobregat per tal de poder iniciar les obres de construcció del canal on s'havien de celebrar les proves de piragüisme. El dia 26 de setembre d'aquell mateix any es van posar al descobert les restes d'una embarcació medieval que esdevingueren patrimoni històric ja que, segons l'article 40 de la Llei de patrimoni històric espanyol (16/1985, de 25 de juny), «[...] formen part del patrimoni històric espanyol els béns mobles i immobles de caràcter històric, susceptibles de ser estudiats amb metodologia arqueològica, hagin estat o no extrets i tant si es troben a la superfície o en el subsòl, en el mar territorial o en la plataforma continental [...]».

L'excavació arqueològica de l'embarcació, duta a terme entre els mesos de novembre i desembre de 1990, fou realitzada pel Centre d'Arqueologia Subaquàtica de Catalunya (CASC), creat l'any 1992 per la Generalitat de Catalunya i que des de 1996 forma part del Museu d'Arqueologia de Catalunya. Aquesta excavació va treure a la llum el carregament de la barca, format essencialment per gerres que contenien conserva de peix, i les restes de l'embarcació, que, encara que eren molt fràgils, es trobaven força ben conservades i mostraven amb molta claredat l'arquitectura del vaixell, amb totes les quadernes i tots els elements longitudinals.

Malgrat que l'article 51 de la Llei de patrimoni cultural català (9/1993 de 30 de setembre) diu que «[...] els descobriments de restes amb valor arqueològic produïts per atzar [...] s'han de comunicar en el termini de quaranta-vuit

hores al Departament de Cultura o a l'ajuntament corresponent [...]» i que «quan es tracti d'una troballa subaquàtica [...] l'objecte ha de romandre en l'emplaçament originari [...]», l'embarcació es va haver de desmuntar i traslladar.

Aquest va ser un dels processos més complexos a realitzar, ja que l'operació s'havia de fer amb certa celeritat a causa de la imminent construcció del canal olímpic. Per la fragilitat dels elements conservats, per la fragmentació de les quadernes i per la desaparició per oxidació dels claus metàl·lics que havien unit les diferents parts, es va prendre la decisió de desmuntar totes i cadascuna de les peces del vaixell i traslladar-les a la seu central que el CASC té a Girona per tal de poder tractar-les al laboratori especialitzat en la restauració i conservació de materials arqueològics humits de naturalesa orgànica.

Per al seu trasllat es va construir un tanc d'acer inoxidable climatitzat i dissenyat per al tractament d'impregnació amb PEG de totes les peces. El tractament de les peces amb impregnació de gairebé 5 tones de PEG va durar quasi dos anys i va acabar a finals de 1993. Al llarg de l'any 1994 es van treure les fustes del bany i es va netejar l'excés del producte.

Tots aquest treballs van ser coordinats per en Xavier Nieto, director del CASC. Els directors de l'excavació foren Albert Martin i Eulàlia Barraseta; en Marcel Pujol va realitzar l'estudi d'arquitectura naval, i en Xim Raurich i l'Hug Plou, l'estudi històric. Finalment tot el procés de la conservació de les fustes va anar a càrrec d'Anna Jover.

El 14 de novembre de 2006, el Museu Marítim de Barcelona va signar un conveni amb el Museu d' Arqueologia de Catalunya segons el qual aquest darrer, com a propietari de les restes del vaixell, les cedia en regim de comodat al Consorci de les Drassanes Reials i Museu Marítim de Barcelona.

Les restes trobades tenen sens dubte una gran importància, tant des del punt de vista patrimonial com històric, ja que es tracta d'un vaixell mercant, és a dir, que tenia com a funció la de transportar mercaderies entre ciutats i ports distants entre ells. És, doncs, un bon reflex de la vida comercial del seu temps i ens aporta dades sobre la tecnologia i cultura de l'època. Aquesta embarcació és, alhora, un document històric que ens dóna informació dels homes i de les cultures d'aquell temps, de com es va construir, de la seva arquitectura naval, dels materials constructius, del comerç, de la tipologia dels envasos per al transport marítim, de la línia de costa, etc.

El fet que la barca Sorres X sigui l'única embarcació d'aquesta època que s'ha estudiat, excavat i conservat arreu del món, i que al mateix temps sigui la primera embarcació arqueològica única a Catalunya i conservada a Espanya, amb un grau de conservació excepcional, ha dut el Museu Marítim de Barcelona a plantejar-se la seva reconstrucció i musealització per a les sales del Museu.

En altres museus del món hi ha algunes embarcacions amb una problemàtica similar a la nostra, però de cronologia diferent, com és el cas, entre d'altres, de la de Juli Verne 7 i 8, a França; les de Marsala, Monfalcone i Fiumicino, a Itàlia; la de Ma'agan Mikhael, a Israel; la de Kyrenia, a Xipre (totes elles d'època clàssica); la d'Ulu Burum, a Turquia i Roskilde, a Dinamarca (d'època medieval), o la d'Urbiet, al País Basc espanyol, que és d'època moderna.

Les mides del vaixell eren al voltant de:

- 10 metres d'eslora
- 2 metres de mànega
- 0,90 metres de puntal

El projecte que ha decidit portar a terme el Museu té com objectiu la restitució, restauració i musealització de les restes del vaixell. És més, el Museu pretén que aquest projecte sigui singular i una experiència única en aquesta matèria. Un cop acabat, aquest vaixell esdevindrà el més antic exposat en un museu espanyol. Per aquesta raó, el Museu Marítim ha planificat la reserva d'un dels espais més emblemàtics dins de la seva exposició permanent. A més, tots els treballs de la musealització i de la reconstrucció de l'embarcació es faran de cara al públic.

Aquest projecte, que preveu la reconstrucció de les restes conservades, retornant-les a la seva forma original i insinuant-ne les parts que hi manquen, té previstes diferents fases:

1 Recopilació de tota la documentació que existeix del vaixell.

2 Redacció del projecte reconstruïu amb la construcció de la maqueta de formes i plànols.

3 Redacció del projecte museogràfic.

4 Muntatge de l'embarcació amb l'adequació de la Drassana del Museu com a espai de treball, disseny i construcció del suport.

5 Construcció de l'espai expositiu.

6 Publicació i difusió.

7 Construcció d'una replica navegable a escala real.

A causa de la complexitat dels treballs i de la falta d'experiència espanyola en musealitzar una embarcació arqueològica, s'ha organitzat un equip interdisciplinari de professionals en què també intervenen experts es-

trangers, constituït, des del gener de 2007, en diferents equips i comissions de treball, així com un calendari provisional d'execució del projecte. El calendari establert és el següent:

- 2007: Documentació, redacció del projecte reconstructor, redacció del projecte museogràfic.
- 2008: Muntatge de l'embarcació, museografia i construcció de l'espai expositiu.
- 2009: Publicació, difusió i programa educatiu.
- 2010: Construcció de la rèplica.

Els equips estan formats per:

Coordinació:

Roger Marcet. Director general del Consorci de les Drassanes Reials i Museu Marítim de Barcelona

Xavier Nieto. Director del Centre d' Arqueologia Subaquàtica de la Generalitat de Catalunya

Equip tècnic:

Marcel Pujol. Investigador i col·laborador del Centre d'Arqueologia Subaquàtica de Catalunya

Anna Jover. Restauradora i col·laboradora del Centre d'Arqueologia Subaquàtica de Catalunya

Elvira Mata. Directora tècnica del Museu Marítim de Barcelona

Enric Garcia. Cap de recerca del Museu Marítim de Barcelona

Carmen Vázquez. Restauradora del Museu Marítim de Barcelona

Gilles Llecha. Cap de la drassana del Museu Marítim de Barcelona

Manu Izaguirr. Tècnic del Departament de Patrimoni Històric de la Diputació Foral de Guipúscoa

Eric Rieth. Director de recerca del CNRS i responsable del Departament d'Arquitectura Naval del Museu Nacional de la Marina de París

Marc Ginisty. Arquitecte naval vinculat al CNRS

Aquest projecte té el suport econòmic de la fundació privada Museu Marítim i Drassanes Reials de Barcelona.